

Ongeremde zandwinning bedreigt Cambodjaanse natuur

foto's ate hoekstra

De baaien aan de kust van de Cambodjaanse provincie Koh Kong worden in hoog tempo uitgebaggerd, vaak zonder dat de bewoners op de hoogte worden gesteld.

ate hoekstra

ate hoekstra

foto ate hoekstra

ate hoekstra

KOH KONG

mangrovewoud | Op papier is de zandwinning in Cambodja aardig geregeld. In de praktijk vindt er een milieuramp plaats.

ATE HOEKSTRA

De buitenboordmotor van Phin Sophanny's boot maakt een hard ronkend geluid op het brede water van Koh Kong. Kleine golven rollen bij de boot vandaan. Plotseling mindert de visser vaart. Tussen de mangrovebomen, het heldere water en de opvliegende vogels doemen enkele schepen op; rechthoekige bakken met grote roestplekken. Een van de schepen is tot ver over de rand gevuld met geelwit zand, op een ander schip staat een metershoge kraan. "Die komen hier al jaren", zegt Sophanny. "Eerder werkten ze vaak overdag, nu vooral 's nachts."

Het bergachtige Koh Kong in het zuidwesten van Cambodja was lange tijd een van de meest ongerepte gebieden van het land. De provincie aan de Thaise grens kende een rijk waterleven met talloze vissen, krabben, garnalen en vogels. Nu is het een van de gebieden waar, legaal en illegaal, aan de lopende band zand wordt opgegraven. De gevolgen voor mens en milieu zijn enorm.

Volgens natuur- en mensenrechtenorganisaties begon het opbaggeren van zand in Cambodja zo'n acht tot negen jaar geleden. In Koh Kong verdwijnt het uit de baai die uitmondt in de Golf van Thailand, maar het verdwijnt bijvoorbeeld ook uit de Mekong-rivier, de langste rivier van Zuidoost-Azië. Natuurlijke delta's en rivierbeddingen worden er zwaar door aangetast, de in zand groeiende mangrovebomen raken hun bodem kwijt en sterven.

Sophanny, 36, sinds veertien jaar een krabvisser, ziet de dagelijkse impact. Met het verdwijnen van het

zand wordt het water dieper en verdwijnt ook het leven in het water, zegt hij. De visser moet daarom steeds verder en langer het water op, om de volgende ochtend met steeds slechtere vangsten terug te keren. "Toen ik begon met vissen had ik aan drie netten genoeg", vertelt hij. "Nu heb ik tien netten nodig en dan nog heb ik dagen dat ik maar zes krabben vang. Dat is niet eens genoeg om mijn kosten te dekken."

Terwijl andere landen in de regio, zoals Indonesië en Vietnam, de zandexport aan banden hebben gelegd, is in Cambodja een miljoenenindustrie ontstaan waarmee vooral Singapore wordt bediend. Sinds 2007 importeerde de stadsstaat 72 miljoen ton zand uit Cambodja, aldus recente cijfers van de VN. Dat is een veelvoud van de 3 miljoen ton die er volgens de Cambodjaanse overheid werd geëxporteerd. Totale waarde van dat verschil: bijna 700 miljoen euro.

Rijke natuur verdwenen

Op Koh Salao, een klein dorp aan de baai van Koh Kong, zit Khiv Saran (63) in de deuropening van zijn eenvoudige woning. De gepensioneerde visser past op een van zijn kleinkinderen. Het kind ligt vredig in een hangmat te slapen. Saran herinnert zich nog goed hoe rijk de natuur hier vroeger was. "In de jaren tachtig en negentig hadden we veel natuurlijke bronnen", vertelt hij. "Er waren vissen, garnalen en mango's in overvloed. Krabben vingen we toen nog vlak bij huis, want daar zat altijd genoeg. Destijds was er overal om ons heen leven."

De bewoners van Koh Salao dachten er niet aan het zand uit het water te halen en te verkopen, vervolgt Saran. Toen de eerste schepen aanmeerden om het op te baggeren, probeerde het zandbedrijf het op een akkoordje te gooien. In ruil voor het zand konden de dorpelingen een nieuwe weg krijgen. Saran schudt zijn

hoofd. "Natuurlijk gingen we daar niet mee akkoord. Dan zouden ze immers nog steeds ons gebied vernielen."

Het afketsen van de deal maakte geen verschil. Tegenwoordig opereren zandbedrijven zonder de bewoners in het gebied te informeren, zeggen natuurgroep Mother Nature en mensenrechtenorganisatie Licadho. Ook wordt er vaak stukken dieper gebaggerd dan officieel is toegestaan, met dramatische gevolgen voor de mangrovebomen die in het zand wortelen. Mede door wijdverspreide corruptie is van overheidstoezicht amper sprake.

Volgens In Kong Chit, een mensenrechtenadvocaat bij Licadho, geeft de overheid wel licenties af, maar weet ze vervolgens niet waar een bedrijf exact mag baggeren. Bedrijven zijn verplicht over hun werkzaamheden met lokale gemeenschappen te overleggen, maar in de praktijk gebeurt dat zelden, zegt hij. "De overheid hoort dat te sturen en hoort bedrijven te stoppen als ze de regels overtreden. Maar de overheid is meer geïnteresseerd in de zandbedrijven dan in de gemeenschap, want de bedrijven betalen hen goed."

Gevaarlijk voor activisten

In Koh Kong laten sommige Cambodjanen de zandbedrijven niet zomaar begaan. Activisten van actiegroep Mother Nature bestrijden actief de baggerindustrie. Zo ook Ratta Thun, een net afgestudeerde twintiger met krullend haar. Hij gaat geregeld het water op om de werkzaamheden van baggerschepen op foto's en video's vast te leggen, om die via sociale media te verspreiden. In vissersgemeenschappen roept hij de mensen op zich te verzetten.

"Ik doe dit omdat ik de natuur wil beschermen en omdat ik de vissers wil helpen", zegt Thun. "De natuur wordt hier vernietigd en ik ben bang dat, als wij niet in actie komen, er niemand is die dat probeert te voorkomen."

Het protest van Thun en zijn collega's is niet zonder risico's. Natuuractivisten in Cambodja worden geregeld bedreigd, geïntimideerd, gearresteerd en soms zelfs vermoord. Eerder dit jaar zaten drie medewerkers van Mother Nature tien maanden in de gevangenis omdat ze aan boord van een zandschip waren geklommen. Hun Spaanse collega Alex Gonzalez Davidson werd het land uitgezet. Ratta weigert zich daardoor tegen te laten houden. "Ik wil hier niet stil over zijn. Ik kan niet toestaan dat de natuur wordt vernietigd."

De Cambodjaanse overheid toonde zich in november bewust van de problemen. Volgens het ministerie van mijnen en energie is er sprake van onregelmatigheden bij de zandwinning. Het ministerie zegt het baggeren tijdelijk stil te willen leggen om onderzoek te doen.

Activisten en vissers zijn sceptisch over de beloftes. Phin Sophanny ziet de zandschepen nog iedere dag als hij uit vaart om te vissen en weigert de toezeggingen van de overheid zomaar te geloven. Maar er moet snel een einde aan komen, zegt hij. "Als ze blijven doorgaan, vangen wij straks helemaal niets meer. Dan moet ik misschien een lening nemen om mijn kinderen naar school te kunnen laten gaan, maar hoe betaal ik die terug als ik niet langer met vissen geld verdien?"